

Y. K. Luine

Antti Härkönen

Elämäkertähistoriikka

kuuk.

1939



## Elämäkerta historiikkiä

A n t t i H ä r k ö s e n

60 - v u o t i s t a i p a l e e l t a .

### L a p s u u s .

Pohjois-Karjalassa, Kontiolahden pitäjässä, Selkiin, nykyisen Lehtoin, kylässä sijaitsevan salokylän reunakkeella syntyi Antti Härkönen n.s. joutomiehen, loisen poikana marraskuun 30 päivänä 1879. Ristikummi kertoi myöhemmin, syyskuulla v. 1930, olleen varsin kyseellistä jäisikö lapsi elämään vai kuolisiko se ravinnon puutteen, sillä äidin rinnoista ei herunut maitoa nälän ja asuntokurjuuden vuoksi. Poika pelastui kuitenkin elämälle.

Tässä salokylässä muodosti kolme taloa erillisen, yhtenäisen ryhmän, joka sai nimekseen Kansanaho. Tästä Kansanahosta tuli poikasen elämän keskus. Ihän varhaisimmat elinvuodet peittyivät hämärään muistoon huolenpidosta ja hellyydestä. Mutta kun häntä seuranneet pienokaiset sysäsivät hänet äidin sylistä, sai hän jo varhain olla mukana elämän raskaissa elantohuolissa. Viidenneltä ikävuodelta lähtien hänen muistinsa säilyttää sen tapauksen sarjan, jonka jokaisen yksilön on koettava taistelussa olemassaolonsa puolesta.

Tuo aika oli kaskiviljelyksen luvattua aikaa. Eritoten Pohjois-Karjalassa oli kaskenpoltto yleistä. Sinne salokylään saapui heti lumen sulattua pääkylästä väkeä 1/tai 2 viikon eväillä varustettuna polttamaan ja viertämään edellisenä syksynä kaadettuja kaskimaita. Myöhemmin keväällä pantiin 5-7-vuotiaat näille tieroille palamattomia kalikoita poimimaan yhtenäisiin kasoihin, jotka sitten poltettiin.



Tämän luontoinen tehtävä oli Antti-poikasenkin ensimmäinen työ. Se oli sekä nokiata että miellyttävää työtä, varsinkin noiden kalikkakasojen sytyttäminen ja polttaminen. Nyt oli entinen metsämaa muodostunut laajaksi, sysimustaksi paloksi, johon viljaa kylvettiin korkeintaan kolmena vuonna peräkkäin, sitten se hylättiin. Nämä rinnemaat muodostivat Karjalan salomailla laajoja, ~~po~~jojaita ahoja, joista vieläkin muistuttavat lyhyttä vesaikkoa kasvavat paikat synkkien salojen keskellä. Näitä kaskimaita antoivat talonomistajat myös loisille ja mökkiläisille. Niinpä Antin vanhemmatkin raatoivat silloin tällöin halmeen eli huhdan omaan laskuunsa. Tällaisen halmeen sadosta meni puolet maanomistajalle. Nämä omat halmeet tuntuivat pojasta riemullisilta. Koko perhe leiriytyi salolle tehtyyn majaan ja siellä yövyttiin jopa viikkokaupalla. Tuntui niin kotoisalta, kun äiti imetti omassa majassa vielä vivussa olevaa perheen nuorinta. Kos<sup>ku</sup>ematon luonto metsänriistoineen ja varsinkin sen runsas lintumaailma antoi vaihtelua pojan henkielämään. Isä ja äiti valmistsivat siellä ruokaa yhdessä. Pojan herkkuruokaa oli n.s. muruessi ja usein sattui ruuanlaittajille sitä valmistettaessa erimielisyyttä. Valmistus oli pojan mielestä erikoinen toimitus. Isä otti tuohikontista kovan, isokokkoisen limpun ja veisti siitä terävällä kirveellään kuin puusta lastuja. Tällainen teko oli äidin mielestä jumalan pilkkaa, hän kun oli uskonnollinen, jota isä taas ei ollut. Äidin mielestä leipä olisi ollut paloitettava veitsellä. Nämä saloilla vietetyt ajat vaikuttivat voimakkaasti pojan mieleen, ennen kaikkea ne antoivat hänelle suuren vapauden rakkauden.

Seuraava työ, johon poika joutui, oli karjapaimenena olo. Tavallisesti 2 poikaa pantiin yhdessä paimeneen. Ei ollut aina mieleistä karjan jälessä kulkeminen. Mieli haki vaihtelua puissa kiipeilemisestä ynnä muusta. Joskus sattui, että pikku paimenet eksyivät karjasta. Karja saapui kotiin, sen vartijat senjiin harhailivat metsässä. He tunsivat kaikki tuskan ja pelon kauhut, jotka mielikuvitus loi todellisuutta suuremmiksi. Kerran eksyksissä harhaillessaan Antti-poikanen tovereineen joutui aina naapuri-



pitäjään saakka.

Myös lapsenhoitajana sai poika olla useaan kertaan. Tämä homma oli ehkä ikävintä ja vastenmielisintä mihin tuollainen pieni poika saattoi joutua. Se oli yksitoikkoista paikoillaan pysymistä kätkyen ääressä.

Pohjois-Karjalan heinämaat olivat valtaosaltaan luonnonniittyjä. Niinkauan kun poika ei vielä kyennyt haravoimaan, sai hän isän ja äidin ollessa työssä, leikkiä pientareella omia leikkejään.

Nämä varhaisimmat lapsuusvuodet olivat pojalle monessa suhteessa kiintoisat. Elämä perustui siihen aikaan yleensä omavaraistalouteen. Naisten osuus ei ollut vähäksi arvioitava, paitsi kotieläintenhoitoa, oli heidän huolenaan myös vaatteiden valmistus.

Tuossa idyllisessä Kansanahossa oli se talo, jossa perhe siihen aikaan asui, noiden kolmen talon keskeinen. Talvisaikaan aamupuhteilla saattoi tuvassa usein kymmenenkin rukkia pyöriä yhden pärevalkean loisteessa. Kun talossa ei ollut muita lapsia kuin poika ja hänen pieni siskonsa, lankei pärevalkean hoito kuin itsestään pojan osalle. Se oli vastuunalainen tehtävä, vaatihan se toki pientä ammattitaitoa. Sen ajan sääntönä oli, etteivät lapset saaneet ottaa osaa aikuisten keskusteluun ja pojan oli hoidettava tehtäväänsä äänettömänä. Mutta naisjoukko rukkiensa ääressä ei suinkaan ollut äänettömänä. Karvosen Majja, erään talon emäntä, johti keskustelua. Hänellä oli päässään mustasta silkistä valmistettu myssy, joka teki hänestä vallasnaista tavoittelevan. Poika piti häntä melkein puolijumalana tietorikkauden takia, joka pojan mielestä oli ääretöntä. Suu ammolleen hän usein jäi kuuntelemaan tuota mielenkiintoista tietojen tulvaa unoh-  
taen kokonaan pärevalken hoidon. Tästä hän sai äidiltään ankaran muistutuksen, ei ollut sopivaa lapsen kiintyä niin aikuisten puheisiin. Oli luonnollista, että pikku miehelle tuli nälkä seistessään siinä pitkän tovin ja äänettömänä. Kun hän pyysi äidiltään leipää, viivytteli tämä ensin jonkun aikaa, mikä



kovasti piinasi poikaa. Vihdoin poika asetettiin rukin eteen äidin jatkaessa kehräämistään. Pojan käskettiin panemaan käntensä ristiin, ja nyt alkoi pitkä litanian lukeminen. Äiti oli opettanut hänelle ulkoa sehaikuisesta 10 cm leveästä ja 25 cm pitkästä katkismuksesta pitkät pätkät. Kädet ristissä poika sai luetella Jumalan kymmenet käskys, Uskontunnustuksen, Herran rukouksen, Herran siunauksen, joskus vielä lisäksi Atanasiuksen uskontunnustuksen ja aina viimeisenä Lekeutan rukouksen "Anna Jeesus ahkeruus mun nuoreen mieleeni". Selvällä äänellä oli lausuttava joka sana ja Jeesuksen nimen kohdalla aina kumartettava. Tämä ulkoluku kesti noin 45 minuuttia. Senjälkeen poika sai kotoisella jauhinkivellä jauhetuista rukiista valmistetun leipäpalan, suolaa päälle ripotettuna.

Miesten puhdetyöt olivat moninaisia, Työkaluista oli tietenkin kova puute, mutta poikaa kiinnostivat tähän aikaan eniten rekien teko päreistä ja siihen riitti hänen veitsensä.

Myös musikaalisiin harrastuksiin tunsi poika suurta vetovoimaa. Viulun soitto oli yksin vallalla erinäisissä pidoissa. Omatekoisilla viuluillaan pelimannit niissä soittelivat. Poika innostui myös viuluja tekemään. Raakaaaineena olivat jälleen päreet ja hevosen jouhet. Äidiltään poika oli perinyt musikaalisia taipumuksia ja kun äidin eno oli koulumestari, sai poika tämän kotona harjoitella nuottikanteleella soittoa.

Huikan vartuttuaan poika sai seurata isäänsä. Hän oli isän mukana aidaksia särkemässä, seipäitä karsimassa ja halonhakkuussa. Pojan tehtävänä oli tulen teko. Se oli helppoa ja hauskaa touhua. Isän kirveellään tervaskannosta veistämät lastut saivat liekin kohoamaan välillä 10 metriäkin korkealla. Tällaisen roihun ääressä maistui leipäpala ilman mitään särvintä erinomaiselta. Poika seurasi isäänsä myös keväisin aidanpaanoon. Siellä hän teki kivistä ja muklasta, savea ei ollut, uuloslämpiviä uuneja. Kun hän oli saanut uunin valmiiksi, kutsui hän isäänsä katsomaan. Kerran isä katsellessaan pojan uuneja tuli niin tunteisiinsa, että vedet ilmestyivät silmäkulmaan. Tämä oli ainoa kerta, jolloin poika näki isänsä kyynelissä.



Isä oli ankara kurin mies. Häneen sanaansa oli ehdottomasti toteltava. Omalla tavallaan hän kuitenkin oli oikeudenmukainen. Tuo kuri vaikutti äivan orjuuteen asti. Seinän raossa oli aina metrin mittainen letitetty koivunvitsa, eikä sen käyttä<sup>m</sup>istä säästetty. Väliin hän sanoi, mistä selkäsauna johtui, mutta useimmiten hän ratkaisi itse milloin antoi selkään. Pojan mielestä monta kertaa äivan aiheettomasti. Jälkeenpäin ei hän hyväksynyt mitään anteeksipyyntöjä ja parannuksen vakuutuksia.

Isä oli talonpojan poika. Isoisä oli saanut talousseuran muistomerkin pitkäaikaisesta renkinäolosta ja kansan keskuudessa häntä tämän johdosta nimitettiin Ritaripekaksi. Pojan isä oli Ritaripekan kolmas poika, ja oli saanut nimensä isänsä mukaan. Hän tuskin tunsii lausetta "Rehellisyys maan perii", mutta rehellinen hän oli. Tästä kai todennäköisesti johtui, ettei hän kohonnut varallisuudessa kunnolla jokapäiväisten vatsanvaatimustenkaan tasolle. Pojastaan hän toivoi tulevan jonkun kevyemmän ammatin harjoittajan esim. räätälin, koska tämä oli pienikasvuinen ja heikkorakenteinen.

Lapsen mieli paloi noilla salom<sup>a</sup>illa monenlaisiin harrastuksiin, joista vain murto-osa toteutui. Metsästys kiinnosti, mutta varaa ei ollut muuhun kuin ansoilla, rihmasilla pyyntiin. Sunnuntaisin kävi poika isänsä seurassa näitä ansoja kokemassa. Se oli monta kertaa jännittävää pojan mielestä. Sattui joskus, että ansassa rimpui vielä elävä saalis, lintu tai joku muu metsään elävä. Sen tuskat isä kuitenkin äkkiä lopetti.

Keväisin poika sai seurata isäänsä myöskin tuohenkiskontaretkelle. Isä valmisti pihlajapuisen taltan, jolla koivun tyvestä latvaa kohden alkoi kierrevedoksensa. Kun kävi hyvin tuli 4 cm:n levyinen 20 metrinkin mittainen tuohihihna. Pojan tehtävänä oli tuohen kerälle kääriminen. Aamulla varhain oli metsään lähdetty ja illan tullessa palattiin täydet kantamukset mukana. Näistä tuohista isä ja poika valmistivat tavallisin kaskenviertokenkiä, "löttöjä" ja myöskin virsuja.

Arvokkaampia, kuten jauhovakkoja ja kontteja he eivät valmistaneet. Ne vaativat jo suurempaa ammattitaitoa.

Lahjaton ei isä suinkaan ollut. Silloin kun sairaus



antoi myöten, hän askarteli erilaisissa töissä, kuten suutarina, puuseppänä, maalarina ja takoseppänä. Suutarin ammatissa sai myöskin poika isältään alkuopetusta. Yhdessä lapikkaita valmistettaessa poika neuloi varsia, niinkuin alkavalla sopii.

Syksyisiin hommiin kuului kolkkakalassa käynti. "Ylinen"-järvi hiekkapohjaisine rantoineen oli mainio tuollaiseen kalanpyyntiin. Jäiden vielä kirkkaina ollessa näkyi selvästi maan luikertelu jään alla matalikolle. Se oli vertaansa vailla olevaa touhua. Isän tekemät lapikkaat jalassa sai juosta kalojen kanssa kilpaa, minkä kerkesi.

Kesäisin marjamatkat olivat pojalle tärkeitä. Anhoja oli silmänk<sup>n?</sup>katamiin ja mansikka menestyi niillä mainiosti. Pojan kastekummi, vanhapoika Antti Martikainen osti häneltä joka päivä parhaimpaa mansikka-aikana 2 litran tuohisen maksaan siitä 10 - 15 penniä.

Tämä pojan rakkahin kummi oli miesten mies pojan mielestä, paras hänen tuntemistaan ihmisistä. Hän oli hyvä metsästäjä, hakastaja ja kaskenpolttaja, oikea työn symboli. Tuo ikimuistettava kummi oli suuri leikinlaskija ja hänellä oli hyvä sydän. Hän ohjasi poikaa myös henkisesti. Hänen johtoonsa poika uskoi rajattomasti ja sai hänen avullaan eräitä vapauksia, eikä edes ankara isä voinut silloin asiaan sekaantua. Joskus hän otti pojan mukaansa yöksi kalamatkalle "Uramo"-järvelle. Hänen huumorinsa eräs iskulause oli opettaa poika heti aamulla herättyään huutamaan äidilleen "Missä ne ovat ne potokat ja leivät", hän ei todennäköisesti hyväksynyt sitä pitkien litanoiden lukua, jonka poika sai aamuisin suorittaa, ennenkuin hän sai jotain suuhunsa.

Äidin tätillä oli pojalle oikea paratiisi. Siellä hän näki kukkaistutuksia ulkosalla, se oli siihen aikaan hyvin harvinaista. Täti tyttärineen hoiti hyvin kukkapenkkejään ja pojasta ne harvinaisuutensa vuoksi olivat ihmeellisiä, ja niiden viehättävä <sup>kuva</sup> säilyi kauan hänen muistissaan. Talon Juho, pojan kanssa hän sai tutustua tervanpolttoon sekä kaikkeen mahdolliseen, mikä poikaa saattoi kiinnostaa.

Poika oli yhdeksännelle ikävuodellaan, kun hänen äitinsä synnytti



toisen tyttären. Talossa oli kotosalla vain äiti ja poika. Poika sai lähteä metsään hakemaan saunapuita. Puut olivat kaukana sen ikäisen noutaa ja kesti pitkän aikaa ennenkuin sauna oli lämminnyt kuntoon. Kaikki vastuu oli pojan hartioilla. Onnellisesti tästä lapsimaunasta lopulta kuitenkin selvittiin.

Tupakkaa viljeltiin silloin yleisesti. Lasten tehtävänä oli rikkaruohon kitkeminen. Mielellään poika sitä lyhyen aikaa teki, mutta pitemmän päälle se oli väsyttävää, tupakan taimia kun ei aina eroittanut rikkaruohoista. Poika sai kerran isältään selkäänsä tästä kasvitieteen huonosta tuntemisestaan.

Heinäajat olivat yleensä hauskimpia pojan elämässä. Jos niittymaa oli lähellä, tuli heinäväki taloon aamiaiselle, mutta päivällinen syötiin luonnossa. Mutta eräs ikävä ja epäoikeudenmukainen tapahtuma liittyy myös näihin heinäaikojen muistoihin. Eräänä aamuna katosi 3-vuotiaan pikku veljen toinen kenkä. Siitä isä suuttui kovasti. Antti-poika sai siitä selkäänsä. Isä löi kyllä muodon vuoksi siskoa ja sitä 3-vuotiaasta, mutta Antti sai huonosta vartioimisesta, niin että äidin ihan täytyi sekaantua asiaan ja kehoittaa lopettamaan, kun poika oli ihan puolitainnoksissa.

Ei ollut harvinaista, että myös lapsille annattiin paloviinaa. Ensi kerran poika sai isän antamana sitä noin 4-vuotiaana. Poika rupesi itkemään, mutta tyyntyi, kun isä antoi hänelle sokeripalan.

Eräs tapaus oli hyvin huomattava poikasen elämässä. Hänen enonsa saapui rouvansa ja poikansa kanssa Kanasaan vieraillulle. Omalla hevosestaan he saapuivat. Reki oli komea ja hyvin maalattu. Ajoneuvot olivat varustetut sekä aisa- että luokkikelloilla. Ohjaket olivat hienoa kangasaiheista erikoisvalmistetta. Matkavarusteina heillä oli m.m. komea nahkakirstu monine kiiltävine messinkinupeineen.

Vaatmattomankin illallisen valmistaminen tuotti näille köyhille ihmisille paljon päänvaivaa. Omasta takaa ei ollut kuin tattarileipää (oman halmeen tuotetta), perunoi-



ta, sieniä, jäätynyttä piimää, puolukoita ja suolaa. Naapurista isä sai hankituksi läskiä ja voita. Kahvi oli harvinaista, joten mitään tervetuliaiskahvia ei juotu, mutta vieraat hakivat nahkalaukustaan teepakkauksen ja sokeria. Tuo illallinen: kärhäpaistia, voita, sieniä, perunoita, piimää, puolukkavettä ja tattarileipää, oli siihen vuodeh aikaan tuolla salolla sittenkin harvinainen. Tattarileipä oli kyllä onnettomuudeksi kovettunut, mutta äiti veresti sitä leivinuunissa. Syömään ruvetua eno oli hyvällä puhetuulella, hän kehuu kovasti tattarileivän ominaisuuksia, ehkäpä ylpeän, kookkaan rouvansa mieliksi.

Kun illallinen oli syöty, tuli uusi pulma eteen. Miten vieraat oli sijoitettava nukkumaan. Olkikupo levitettiin lattialle, silloin Antti-poika tahtoi näyttää vieraille, minkälainen nero hän oli voimistelutempuissaan. Hän aivan hurmioitui ja jatkoi temmellystään monista lopettamisen kehoituksista huolimatta, kunnes isän tuima katse teki lopun ilosta. Äiti rupeasi sitten järjestelemään vähäisiä vaatekappaleita olkien päälle. Mutta silloin ylpeä Ida-rouva meni Antti-pojan mielestä salaperiselle nahka-arkulleen ottaen sieltä viltit, tyynyt ja lakana<sup>sa</sup> ja järjesti niistä mieleisensä vuoteet. Siihen aikaan eivät noilla salomailla talollisetkaan käyttäneet lakanoita, joten oli suuri ihme nähdä moisia hienouksia tuolla takamäillä. Pieni poika ymmärsi hyvin katsellessaan äitiään, että tätä hävetti köyhyytensä noitten sukulaistensa edessä. Seuraavana aamuna lähtöä tehtäessä Antti-poika vielä tanssi tuon ihmeellisen nahka-arkun päällä. Enon väki lähti nyt toisia sukulaisia tervehtimään. Isän mennessä oppaaksi jäi poika haikain mielin katselemaan jälkeen ja näkemiään muistelemaan.



## V a r h a i s e m p i   n u o r u u s .

Noin 7-8 vuotiaaksi sai Antti-poka nauttia vanhempiensa välittömästä huolenpidosta lukuunottamatta lapsenpiikana oloa ja tilapäisiä sisaren kanssa tehtyjä kerjuumatkoja.

Lehtoin kylään oli 1880-luvun alussa perustettu kansakoulu. Sen innokkaimpana puuhaajana ja perustajavoimana oli kansanedustaja ja runoilija Antti Puhakka. Ilman hänen voimakkaan persoonallisuutensa vaikutusta ei kansakoulua Lehtoin kylään niin aikaisin olisi saatukaan ja silloin Antti-poikakin olisi jäänyt vaille kuulun siunausta.

Näinä aikoina alkoi ankarin taistelu toimeentulosta poikasen elämässä. Perhe oli 5-6 henkinen, joten asunnon saanti oli vaikeaa. Salokylän saunoissa he saivat asua, sillä irtoväki sai yleensä asua talollisten ovinurkissa loisisina. Asuntokuorjuus, leipähuolet ja koulunkäynti eivät olleet 9-14-vuotiaalle leikintekoa. Isä oli tosin vasta keski-ikässä, mutta hän oli kivuloinen ja kuoli jo 45-vuotiaana. Kaksi eri kertaa oli vanhimman pojan keskeytettävä koulunkäyntinsä, kun äiti ja kaikki 4 lasta läksivät laajalle kerjuukierrokselle. Ensimmäinen mieronluelle lähtö tapahtui talvella 1892. Kaksi nuorinta sijoitettiin isän valmistamaan kelkkaan ja Antti-pojalle tehtiin erikoinen työntösauna, jolla hän auttoi äitiä kuorman kuljettamisessa. Noilla matkoilla sai kokea monta nöyryytystä, jos kohta sai sääliäkin osakseen. Lasten mielen täytti kivan tuoksu näille matkoille lähdettäessä. Merkittävä vintä oli aina kirkonkylissä ja Joensuun kaupungissa. Joensuussa Antti-poika kerran sai kimppuunsa puolet kaupungin poliisivoimasta. Joensuussa oli näet siihen aikaan 2 poliisia. Poika ryhtäsi erään kauppiaan pihasta avopäin kadulle ihmettelemään, poliisi luuli nähtävästi hänen tehneen jonkin kolttoisen.

Talvinen kerjuu löi pahimmat jäljet kahteen nuorimpaan.

Kylmyys y.m. <sup>9</sup>saikat vaikuttivat, että he joutuivat riisitaudin uhreiksi. Nuorin ei siitä selviytynytkään. Hänet korjasi tuoni vähän myöhemmin.

Samana vuonna kesällä tehtiin toinen laajempi kerjuu-



kierros. Tällöin sai vanhin poika kantaa tuohista eväskonttia, ol-  
len siis jonkinlaisena perheen talousministerinä. Äiti kantoi kä-  
velemään kykenemätöntä, riisitautista, 6-vuotiasta poikaansa ja  
10-vuotias tytär 2 ja ½ vuotiasta, niinikään riisitautista sis-  
koaan.

Kontiolahden kirkonkylässä kukoisti kahvipannute-  
ollisuus ja siellä Antti-poikanen tutustui ensi kerran tulevaan  
ammattiinsa. Työhuoneet olivat tilavia ja valoisia. Uusi paino- ja  
mittajärjestelmä olivat antaneet Kontiolehden liikemiehille lisää  
vauhtia. Naulapuntarit muutettiin kilojärjestelmään y.m.

Kesäiset kerjuumatkat olivat varmemmalla pohjalla  
luonnonantimien vuoksi. Kun oli saavuttu talon pellon aidan taak-  
se, keräsi koko perhe törkyheinää ja jokaisella oli törkytakka se-  
lässään, joskus myös marjoja oli poimittu, taloon saavuttaessa. E-  
mäntä oli tavallisimmin yksin kotona pienokaistensa kanssa. Törky-  
heinät olivat se ponnahtuslauta, joka saattoi emännän hyvälle tuu-  
lelle ja silloin tuli voita. Voin äiti järjesti isoon tuohiseen, se  
myytiin sitten kirkonkylän kauppiaille, ja silloin lapsetkin saivat  
vallan harvinaista herkkua: isoja, punaisia, pallonmuotoisia kara-  
mellejä. Vuodet 1891, 1892 ja 1893 olivat osittaisia katovuosia ja  
mistä osaltaan johtuivat myös tämän perheen osaksi tulleet kerjuu-  
matkat.

Tämä laaja kesäinen kerjuukierros oli Antti-pejan  
kohdalta viimeinen, sillä hän jäi tältä matkalta palatessa naapu-  
rikylään kesärengiksi. Raskaalta tuntui nousta ylös kello 3 aamul-  
la ja työ päättyi illalla vasta kello 9 aikaan. Hän ei vielä sil-  
loin kyennyt niittämään, joten hänen osakseen tuli haravoiminen.  
Elonleikkuajat olivat edullisempia. Isäntä, joka itse oli ahkera  
töissään, antoi alaiselleen tinkityötä. 13-vuotias poika sai leika-  
ta otraa 30 6-lyhteistä kuhilasta päivässä. Selässä ja sivuissa se  
tuntui, pikku työmies sai tuon tuostakin vetäytyä sängelle pitkäks-  
seen, ennenkuin tottui työhön. Totuttuaan siihen, hän sai urakkana  
sa valmiiksi jo iltapäivällä klo 3 ajoissa.

Vuosina 1893 ja 1895 <sup>hän</sup> oli vielä kesärenkinä synty-  
mäkylänsä taloloissa. Välillä olevan kesän 1894 hän yhdessä isän-  
sä ja äitinsä kanssa kävi eri taloissa töissä. Silloin isä opetti  
hänet myös niittämään. ~~KYSEKÄÄ~~ Syksyllä hän teki vuosisopimuksen  
erääseen Kansanahon taloon, Karvoseen, mutta se renkinä olo ei ke-



tänyt kuin 3 kuukautta, sillä isäntä arvioi hänet liian heikoksi.

Pääkylässä renkinä ollessaan hän sunnuntaiaamuisin meni äitinsä luo ja sitten mentiin yhdessä äidin aikaisemmin katsomiin marikoihin marjoja poimimaan. Siellä oli oltava hyvin hiljaa, ettei toisia tulisi saaliinjaolle. Saamansa marjat poika sitten möi pääkylässä.

Eräänä sunnuntaina syyskesällä 1894 pojan tullessa Kansanahoon vanhempiaan katsomaan, hänen äitinsä oli synnyttänyt kolmannen tyttärensä. Vanhemmat iloitsivat kovasti tästäkin pienokaisestaan, mutta poika rupesi itkemään. Äidin tiedusteltua syytä itkuun sanoi poika, ettei sisken olisi tarvinnut syntyä tänne kurjuuteen, hän ymmärsi jo silloin paremmin kuin vanhempansa kuinka vaikeaa tuollaisissa oloissa syntyneen oli tulla toimeen tässä kylmässä maailmassa.

Isän halu saada poika jollekin kevyemmälle alalle saattoi hänet pojan kanssa matkalle Sortavalaan. Poika oli silloin vasta 11:llä ikävuodellaan ja tarkoituksena oli saada tämä aikaan pojan enon avulla. Matkan tehtiin joulun alla ja jalkaisin kuljettiin tuo 140 km:n pituinen taival. Menomatkaan meni 4 päivää. Matka tehtiin kuitenkin hyvillä mielin, sillä molemmilla oli suuret toiveet tästä matkasta. Enolassa heidät otettiin hyvinvastaan. He saivat nukkuakin oikein herrasvuoteissa suuressa salissa. Serkku-pojalla, joka oli 1 vuoden Anttia nuorempi oli oikeat luistimet. Pojat menivät yhdessä jäälle, siellä serkku tietenkin luisteli eikä Antti voinut seurata häntä yksipohjaisilla lapikkaillaan. Rautatien rakentajien etujoukko tuli samalla jäätä rikkomaan ja olipa siinä kerrakseen nähtävää salokylän pojalle. Tämä vierailu kesti kolme viikkoa, mutta suuret toiveet eivät toteutuneet.

Koulunkäyntinsä aikana poika sai vanhemmiltaan hyvin heikkoa tukea. Tavallisimmin maanantaiaamuna hän sai noin 30 sm:n läpimittaisen limpun, jonka turvin oli tultava toimeen lauantaihin saakka. Luonnollisestikaan se ei riittänyt, sillä poikahan tarvitsi ruokaa joka päivä. Senvuoksi hänen oli turvaututtava pääkylän talollisten apuun. Aina koulutyön päätyttyä tuotti päänvaivaa mihin taloon taas yöpyisi. Varakkaimmat teettivät



pientä askareita: pilkottivat kamari- ja saunapuita. Mutta niissä sai parempaa ruokaa. Köyhemmät taas antoivat yösijan ja pientä ruokaa-apua vaatimatta mitään työtä ja silloin jäi koko vapaa aika läksyjen valmistamiseen. Poika tunsi vastenmielisyyttä kerjuuta kohtaan eikä avunpyynti oikein käynyt häneltä. Hän saikin aina aamuisin odottaa, kun emännät eivät antaneet hänelle hänen ruokasuuttaan, ennenkuin vasta sitten, kun itse olivat aterioineet. Suurella jännityksellä poika aina odotti, sillä koulun alkamisaika läheni. Tästä odottamisesta oli usein seurauksena, että hän myöhästyi aamurukouksesta. Opettaja oli kaiketi selvillä tästä tilanteesta, koska hän ei rangaissut poikaa. Se apu, mitä poika kouluaikanaan sai, oli paria poikkeusta lukuunottamatta, vain korvausta hänen suorittamastaan työstä. Pientä toimeentulon lisää poika hankki auttelemalla heikompia koulutovereitaan, joidenkin talollisten lapsia erinäisissä aineissa. Senlisäksi hän välitunneilla kirjoitteli alaluokkalaisille kertomatauluja 2 pennin maksusta kappaleelta.

Toukokuussa 1894 valkeni vihdoinkin pojallekin koulun päästötutkinto. Siitä kuka päästötodistuksen saisi tiesi tuokin aina opettajakaan, ne kun allekirjoitti koulujen tarkastaja tarkastuspiirinsä toimistossa Kuopiossa. Kelirikon takia ne välillä tulivat jopa 2 viikkoakin myöhemmin kuin koulut olivat päättyneet.

Siihen aikaan ei ollut tapana antaa lasten suorittaa koko koulun kurssia. Sitä perusteltiin sillä, ettei tahdotu kasvattaa lapsista herroja. Tavallisimmin vain 2 ensi luokkaa saivat lapset käydä.

Kirkkomatkat muodostuivat aina huomattaviksi tapauksiksi. Kansanahosta Kontiolahden kirkolle kertyi matkaa noin 40 km. Kesäisin nuo matkat tehtiin osaksi vesiteitä pitkin. Kirkkovenellä soudettiin Kangasniemen Valkamosta Uuroon, Pielisjoen varrella olevaan veneitten pysähdyspaikkaan. Tästä oli kirkolle matkaa vielä noin 10 km.

Näille kirkkomatkoille pukeuduttiin aina parhaimpiin pukimiin. Rapakoisilla oikoteillä kuljettaessa naiset nostivat päällyshameensa ylös säilyttääkseen ne puhtaina. Ken-



kien kulumista säästettiin, ne oli solmittu nauhoistaan olkapäille riippumaan. Useammilla naisille oli n.s. "saapaskengät", nauhakengät. Kirkon lähelle saavuttua pantiin kengät jalkaan ja päällyshameet laskettiin alas. Antti-poika joutui tekemään näitä kirkkomatkoja usein juuri naisten seurassa ja hän sai auttaa heitä tässä pukeutumisessa monella muotoa, hänellä kun itsellään ei ollut mitään jalkineita.

Eräällä kirkkomatkalla oli isä myös mukana. Kirkkolle yövyttiin kauppiaan perhetuvassa. Silloin oli rippikirkko ja ripille kirjoitus tapahtui jo lauantaina kirkossa. Kuului asiaan, että oli paastottava siksi, kunnes oli sunnuntaina käynyt Herran Pyhällä Ehtoollisella. Isä ei noudattanut tätä säännöstä, vaan leikkasi yli rukiisen leivän pituisen viipaleen, pani voita päälle ja söi sen. Hän tahtoi tällä tavalla tuoda ilmi vastalauseensa tuollaisia turhia säännöksiä kohtaan. Äiti nuhteli häntä tästä tempusta, mutta siihen ei isä virkkanut mitään. Tämä oli muuten ainoa kerta, kun hän myöhemmällä iällään kävi rippikirkossa.

Tällä matkallaan poika myös näki ensi kerran puhelimen. Kaksoislanka, hyvää kalaskoilankaa, oli vedetty pappilasta kauppiaan puotiin ja poika sekä näki että kuuli kuinka puhelin toimi.

Kylänlukuset, kinkerit, olivat jännittäviä sekä aikuisille että lapsille. Pojan isä ei pannut niille suurtakaan painoa. Erään kerran olivat kylänlukuset taas Kansanahossa. Isä oli järjestänyt itselleen tavanmukaisen makuupaikan tuvan uunille kuivuvien päreiden päälle. Itse rovasti oli pitämässä lukusia, ja hän kehoitti uunilla makaajaa tulamaan alas lukemaan, mutta tämäpä oli itsepäinen eikä noudattanut kehoitusta, vaikka hän tunnetusti osasi lukea. Tästä teostaan hän sai kansan tuomion. Tuon syytöksen sai hän kannettavakseen, koska oli uskaltanut vastustaa itseään rovastia.

Vuonna 1892 Kontiolahti sai innokkaan pastorin, joka pani pyhäkoulut käyntiin pitäjän jokaisessa kylässä. Seurakunnassa oli silloin 10 tuhatta asukasta ja 10 kansakoulua. Antti-poika oli innokas pyhäkoulussa kävijä. Hän sai pyhäkoulun tarkastuksissa uskonnollisia lehtisiä tunnustukseksi. Joka kesä



kutsuttiin kaikki pitäjän lapset kirkkoon yhteisille lasten-  
juhlille. Ensimmäisiin juhliin otti Anttikin osaa. Alttaria  
vastapäätä olevasta ovesta laskettiin lapset sisälle. Toimi-  
tuksen päätyttyä jaettiin lapsille kirkon ovilla tipovehnästä  
yksi pala kullekin. Sen jälkeen lapset opettajineen palasivat  
kotiseuduilleen.

Kun kouluajat oli sivuutettu, eikä renkinä  
olosta tullut mitään, niin tulevaisuus askarrutti Antin miel-  
tä kovasti. Oli katsottava eteensä. Useimmat koulutoverit a-  
jattelivat kauppapalvelusta. Antti-poika yritti myös ensin  
sillä alalla. Kauppiaan verta hänellä ei kaiketi ollut suo-  
nissaan, koska ala ei miellyttänyt, sillä oltuaan muutamia  
kuukausia eräällä maakauppiaalla, hän siirtyi lääki- ja pol-  
tisepän oppiin Joensuuhun. Häntä houkutteli tähän erikoisesti  
se, että hänelle luvattiin 11 tunnin työpäivä. Kaupungissa  
käsityöläisillä oli yleensä 12-tuntinen työpäivä.



## N u o r u u s .

Ammattinsa oppivuodet aloittaessaan Antti oli 16 vuoden ikäinen. Hänen oppimestarinsa oli häntä 13 vuotta vanhempi. Pienikokoinen, kamarin ja keittiön huoneusto, oli vuokrattu työhuoneeksi. Varsinaisen työhuoneen muodosti keittiö, ja kamariin, jonka ikkunat olivat kadulle päin, oli järjestetty läkkiastiain näyttely.

Vaikka Antti oli suorittanut kansakoulukurssin, oli hänen käytävä iltaisin alempaa käsityöläiskoulua. Varsinaista iltakoulua kävivät ne, jotka eivät olleet käyneet kansakoulua.

Oppimestari oli taitava ammatissaan, mutta oppipojan edistymisen kannalta katsoen liike oli liian pieni, joten siinä ei ollut mahdollisuutta saada monipuolista ammattikoulutusta. Melkein koko oppiaikansa hän teki läkipeltoteoksia.

Joensuun kaikki pelti-vaskiseppämestarit, joita kappungissa oli silloin 4 liikettä pitävää, kävivät markkinoilla tuotteitaan myymässä.

Vuonna 1899 elokuun 4 päivänä päättyi Antin oppiaika. Hänen ammattiopetuksensa oli ollut yksipuolista ja ammattitaito ei ollut varsin suuri, mutta hän erosiheti talosta lähtien maailmalle lisää oppia hakemaan. Ensinnä hän matkusti Sortavalaan saaden siellä heti työpaikan.

Matkusteltuaan Karjalan eri kaupungeissa hän saapui vuonna 1900 elokuussa Helsinkiin, jossa hän myös heti sai työtä. Hän työskenteli sen jälkeen Suomenlahden eri rannikkokaupungeissa pysähtyen kauemmaksi aikaa Loviisaan, Loviisalainen työnantaja oli matkustellut keisarilliseen Saksaan ristiin rastiin. Hän kertoili matkoistaan hyvin paljon.

Vuonna 1901 oli hänen lähdeittävä Joensuuhun asevelvollisuuskutsuntaan. Nämä kutsunnat olivat viimeiset <sup>(Suomen)</sup> lakiin perustuvat, joten ne menivät tavallisessa järjestyksessä. Sotamiehiksi hyväksytyjen osaksikaan ei palvelusta tullut, sillä valtiolliset olot kärjistyivät ja laittomia asetuksia tuli keisarin taholta esittämiseen.



## M i e h u u s .

Vuonna 1901 marraskuun 8 p:nä hän solmi avioliiton. Tämä liian aikainen naimiskappi pani hänet pelon sekaisin tuntein ajattelemaan tulevaisuutta, ei kuitenkaan nuoruuden vaan leipähuolten vuoksi, jota seikkaa hänen tuleva vaimonsa ei liene paljoakaan ajatellut.

Kun Sorvalasta oli pakko siirtyä pois, niin hänestä varustettuun itsensä välttämättömillä työkaluilla tuli n.s. lentoverstaan omissa. Tuo siivekäs nimitys takasi niinä aikoina vaatimattoman toimeentulon tekijälleen. Hän matkusteli Elisenvaaraan, Kurkijoelle, Punkaharjulle, Savonlinnaan, Mikkeliin jostaapui vihdoin helmikuun 1 päivänä Helsinkiin.

Helsingissä oli, varsinkin rakennusosalalla, suuri työttömyys. Hän tiesi jo vanhastaan, että järjestyneen työväen pyhättö oli Yrjönkatu 27:ssä. Siellä oli nyt jokin työttömäin komitea, joka maan kenraalikuvernöörin toimesta jakoi työttömille ruokaa. Ruoka jaettiin nautittavaksi kasakkain kasarmilta Töölöstä ( nykyisin kaupungin puhtaanapitolaitoksen alue ).

Hän onnistui kyllä saamaan heti työtä, joka kuitenkin oli vain väliaikaista. Noin 2 kuukauden työttömyyden jälkeen hän jälleen pääsi työhön, jota sitten yhtäjaksoisesti riitti aina maailman sotaan asti.

Maailman- ja kansalaissodan jälkeinen aika on ollut epävarmenpaa työnsaantiin nähden. On ollut jopa 8 kuukauttakin kestäneitä työttömyyskausia.



## Henkiset harrastukset.

Jo varhaisessa nuoruudessaan Antti syntymäkylässään oli mukana niissä riennoissa, jotka estivät jokapäiväisen liian työn rasittaman ihmisen tylsistymisen.

Ymmärrettävistä syistä uskonto oli se runko, jolle kaikki henkiset harrastukset rakentuivat. Antti-poika kävi innokkaana pyhäkoulua, johon ei kukaan häntä enää velvoittanut. Opettajana sattui toimimaan entinen tanssipelimanni, joka herätyksen saaneena ja kääntymyksen tehneenä, sai papiston jakamattoman suosion osakseen. Hän pääsi "keittiön oven kautta" myöhemmin kansakoulun opettajaksi Kuusamoon.

Pyhäkoulun opettajana hän kohotti laulun korkeimmalle sijalle kuin ehkä kukaan hänen seuraajansa. Kylänlukuset muodostuivat aivan juhlahetkiksi, kun tämä entinen pelimanni laulatti pyhäkoululaisilla 3-äänisesti hengellisiä lauluja.

Jo aikaisemmin äitinsä kanssa kerjuumatkoilla ollessaan Antti sai tilaisuuden lukea pyhää kuvaraamattua. Heidän eteensä sattui eritoten apogryyfakirjat. Silloisilla pyhillä kansanvanhimmillä ja profeetoilla näkyi olleen paljon kummelluksia sukupuoliasioissa.

Nuorisoliike oli 90-luvun alkupuolella Pohjois-Karjalassa vasta alussaann. Selkiin kylään perustettiin nuorisoseura vuonna 1897. Joensuusta käsin Antti kuului jäsenenä siihen. Alkutaipaleella seuran toiminta oli hyvin vireätä. Paikkakunnalta pois jouduttuaan ei hän enää voinut seurata sen myöhempiä vaiheita.

Kansanopisto perustettiin Kontiolahdelle vuonna 1898. Se siirrettiin myöhemmin Niittylahteen, toimien siellä yhä vieläkin. Tämän opiston vaikutus painetun sanan ja sinne Joensuusta tenttyjen retkien kautta oli hyvin lähellä Antin tunne-elämää.

Joensuun kaupungissa oli laulun harrastus kaikki kaikkessa. Vaikka kaupungin asukasluku oli silloin alle kolmen



tuhannen, toimi siellä monta laulukuoroa: Työväenyhdistyksen sekakuoro, Hengellinen sekakuoro, Raittiusyhdistyksen mieskuoro ja Kauppapalvelijain mieskuoro. Työväen- ja Raittiusyhdistysten kuoroihin Antti kuului uskollisena jäsenenä. Paitsi paikallisia konsertteja, konsertoivat nämä kuorot Savonlinnassa ja Puhkajarjulla.

Uskonnollinen elämä oli Joensuussa vireätä. Luterilaisen ja kreikkalaiskatolisen kirkon lisäksi toimivat kaupungissa laestadiolaiset ja vapaakirkolliset sekä pelastusarmeija, joka tunkeutui sinne vuonna 1895.

Virallisen luterilaisen opin apuna toimi evankeliumiyhdistys. Tähän yhdistykseen kuului m.m. osa lyseon opettajia ja muita oppineita. Antti piti näiden oppineiden seurasta ja uskollisena kirkon puoltajana hän kävi "aseitaan hiomassa" kirkon apuyhdistyksessä. Siellä oli monasti tuimia otteluja eri uskonkäsityksiä edustavien kesken eikä hän milloinkaan pelännyt taistella oikean luterilaisen opin puolesta. Laestadiolaiset olivat välistä ylivoimaisia. He hyväksyivät kyllä Lutheruksen, mutta eivät luterilaisen kirkon "henkisesti kuolleita" pappeja.

Uskonnollinen vaikutus hallitsi monella muotoa yksilöä. Unissa saarnaajia esiintyi myös Kontiolahden pitäjässä useita. Erästä naista sattui Anttikin kerran kuuntelemaan käydessään Utran lasitehtaalla. Saarnaaminen tapahtui tehtaan työläisasuntokasarmin pihamaalla. Saarna oli jo alkanut hänen saapuessaan paikalle. Saarnaaja makasi selällään pitkin pituuttaan pihamaalla ja saarnasi silmät ummessa kyynelien vierieissä pitkin kasvoja. Lopetettuaan hän nousi kuin unesta heränneenä eikä puhunut mitään.

Antin oppimestari, joka vaimoineen kuului laestadiolaisiin, oli suvaitsematon sanan ahtaimmassa mielessä. Vaimo oli sitävastoin vapaampi. Oppimestarin suurta intoa kuvaa se, että hän suurten eurojen aikana kehoitti jopa työaikanakin myös oppipoikia menemään n.s. päiväseuroihin. Antti noudattikin kehoitusta ja laestadiolaisten seurahuoneessa hän näki kaupungin kaikkien huomatuimpien käsityöläismestarien jättäneen maalliset touhunsa ja liikeasiansa kesken kiireistä työaikaa. Poikkeuksena oli kaupungin huomatuin satulaseppämestari. Hän oli friktiläisen työväenliikkeen edustaja ja aikansa oppineimpia kuuluen kaupungin valtuus



toon. Hän nautti suurta arvonnanto myös eri lahkolaisten puolelta.

Joensuun kauppiaat muodostivat oman luokkansa. He olivat äkkiä rikastuneita laajan maakunnan kustannuksella eikä heidän tarvinnut hakea autuuden oppeja lahkokunnista. Heillähän oli jo vuosikymmenien aikaiset traditiot, kaupunki kun vietti jo 50-vuotiajuhlaansa vuonna 1898.

Kaupungissa ilmestyi yksi sanomalehti. Se oli silloisissa oloissa pirteästi toimitettu. Mutta raittiusasiassa se oli kauppiaiden asialla ja teki voitavansa raittiuden vastustamisessa. Antti oli innokas raittiuden kannattaja eikä siis luonnollisesti, kuten muukaan raittiusväki, hyväksynyt lehden kantaa. Sanomalehden päätoimittaja kuului myös Työväenyhdistyksen johtokuntaan. Kun Työväenyhdistys täytti 10 vuotta vuonna 1899, niin lehti tyydytyksellä mainitsi, että yhdistys oli pysynyt syrjässä niistä harhoista, joissa pääkaupungin vastaava yhdistys scutelee.

Antin ensimmäinen osanotto valtiolliseen toimintaan oli, kun hän kirjoitti nimensä suureen adressiin Helmikuun Manifestin johdosta vuonna 1899. Häiriöt valtiollisella taivaalla veivät mukaansa myös laestadiolaiset. Heidän keskuudessaan syntyi hajaannus ja ovat he vielä tänä päivänäkin kahdessa eri pääryhmässä.

Joensuun raittiusseura oli varsin tarpeellinen juoppoudessa rypevän kansan herättämiseksi. Juomalakkoaalto kulki vuonna 1898 yli koko maan ja tempasi mukaansa myös osan Joensuun työväestöä. Raittiusseuralaiset tekivät hyökkäysmatkoja lähiympäristöön. Kaupungin herrat pysyivät visusti erossa tästä touhusta. Keväällä 1899 eräässä juomalakkojuhlassa sattui kerran, että joku esitti rahankeräyksen toimeenpantavaksi Tanskan suuren sulun uhrien hyväksi. Esitys sai lämpimän hyväksymisen osakseen.

Osuustoiminta-aate oli myös Joensuussa saanut kannattajia 90-luvulla. Anttikin kirjottautui jäseneksi ja maksoi 5 markan osuusmaksun (nykyisessä rahassa sen voi huoletti laskea 60 markaksi). Tämä ensimmäinen osuuskauppayritys oli ennenaikainen paikkakunnalla eikä päässyt alkua pitemmälle.

Sortavalan Työväenyhdistyksen rientoihin Antti otti osaa vuosina 1899 - 1902. Yhdistys oli vanhoillisten käsissä.



eikä hänkään vielä silloin ollut sosialisti. Hän lueskeli siihen aikaan pappien kirjoittamia suuria teoksia ja kävi ahkeraan kirkossa.

Vuonna 1901 hän tilasi Tampereella ilmestyvän Työväen joululehden. Se oli ensimmäinen askel sosialismin tiellä. Vuonna 1903 lähdettyään Sortavalasta tammikuussa, hän joutui saavuttuaan Elisenvaaran asemalle yöpymään erään kellosepän luona. Tämä oli sosialisti ja tänä yönä Antti sai suuren herätyksen, oikean Sauluksen kääntymyksen, sosialismiin.

Saapuessaan Helsinkiin helmikuun 8 päivänä hän oli jonparantumaton sosialisti. Samana vuonna pidetty Forssan sos. dem. puoluekokous kiteytti hänen käytännöllinen toimintansa. Kesäkuun 1 päivänä 1903 hän liittyi jäseneksi Helsingin läkkipelti- ja vaskiseppäin yhdistykseen ja samalla Helsingin Työväenyhdistykseen.

Nyt alkoi hänen kohdalaan työn ja toiminnan aika työväenliikkeen kolmella saralla. Omalta osaltaan hänen oli saatava valtiollinen, ammatillinen ja osuustoiminnallinen sarka kasvamaan mahdollisimman runsasta satoa.

Ammattiyhdistys oli varsinainen harjoituskoulu ja korkeampana muotona oli Työväenyhdistyksen Puhujaseura. Helsingin ruotsikot olivat myöntäneet murusia kaupungin varoista, jotta saataisiin käyntiin Työväen opiston luentotoiminta. Näillä luennoilla esitelmöivät useat yliopiston opettajat ja professorit. Luentoaineina oli: historia, luonnontiede (astronomia), kemia, raittius, terveysoppi ja osuustoiminta. Erikoisia luentoja Englannin ammatillisesta työväenliikkeestä piti lakit. tohtori Heikki Renvall. Viimeksi mainitun luennot kuitenkin keskeytyivät, kun Voikkaalla sattui talvella 1904 erään ylemmän työnjohtajan siveellisyyserikoksiesta alkunsa saanut vakava työlakko, joka levisi myös Kuusankoskelle ja Karhulaan. Renvall näet lähti lakko a sovittamaan ja asettui siinä työnantajien puolelle.

Näitä luentoja pidettiin Vanhassa Ylioppilastalossa ja Söörnäisten kansankodissa, Rälläkässä.

Saavuttuaan Voikkaalta Renvall yritti jatkaa lu-



entojaan Kansankodissa, mutta vireä kuulijakunta vihelsi hänet ulos. Myöhempi luento oli määrätty pidettäväksi Ylioppilastalossa. Oli jännittävää odottaa tapahtumia, jos Renvall saapuisi, sillä tieto edellisestä tilaisuudesta oli jo levinnyt hartaaseen kuulijakuntaan. Mutta mies oli jo saanut tarpeekseen eikä näyttäytynyt ollenkaan.

Sosialidemokraattisen puolueen ja Helsingin Työväenyhdistyksen toimesta järjestettiin myös luentoja. Näitä luentoja pitivät puolueen omat miehet ja naiset. Eritoten mieliinpainuva oli esitys "Purujäärin Valansteraista" Pohjois-Ranskassa. Siellä oli valmiilla rahalla yritetty toteuttaa sosialistinen (kommunistinen) yhteistalous. Tämä koe liian aikaisena lapsena kuotenkin kuoli.

Työväenyhdistys oli kaiken työväen henkisen elämän keskus. Yrjönkatu 27:ssä ääretön ahtaus häytti kovasti toimintaa. Puhujaseura toimi vireästi. Siellä kävi "kepillä jäätä koettamassa" myös monet papit m.m. jumaluusopin tohtori Paavo Virkkunen, tuomiorovasti A.V. Kuusisto, pastori Hannes Leiviskä y.m.

Tuli sitten 1905 suuslakko. Silloin nämä Puhujaseuran kasvatit olivat tervetullutta orasta sananselittäjiksi. Valitettavasti muutamia meni myöhemmin barrikadiin toiselle puolelle.

Antin osana ei ollut sanan selitys, vaan käytännöllinen syventyminen silloisessa läkki-, pelti- ja vaskiseppäin ammattiyhdistyksessä ammattikunnan asioiden hoitoon.

Noin 2 ensimmäistä vuotta hän oli kokouskertojana, referaattien laatijana silloiseen Työmies-lehteen. Ne julaistiin sanasta sanaan, mutta myöhemmin, kun hän oli jo vastuunaaisemmallapaikalla niitä karsittiin.

Sosialidemokraattiseen puolueeseen kuuluivat kaikki ammattiosastojen jäsenet. Silloin ei ollut soraääniä eikä työväen joukkovoiman hajoittajia. Silti esiintyi oppositiota, mutta rakentavassa mielessä.

Antti kuunteli luentoja ja luki kirjallisuutta sekä erinäisiä aikakausjulkaisuja oppiakseen tuntemaan ja tietämään, mitä sosialismi todella on. Helsingin lukutuvasta hän, ihme kyllä,



tapasi Malkosaaren suomalaisten muodostaman kommunistisen yhdyskunnan äänenkannattajan.

Forssan puoluekokous selvensi paljon hänen näköalojaan. Keisarin käskynhaltija Bobrikoff ei katsellut suopein silmin tuota kokousta, vaan käskettäviensä avulla rajoitti kokouksen kulkua monin tavoin.

Rinnan poliittisessa ja ammatillisessa liikkeessä toimiessa, unohtamatta myös osuustoimintaa, vuodet vaihtuivat nopeasti. Äänioikeus taistelu innosti suuresti. Nurkumatta, väliin koko päiväpalkka uhrattiin äänioikeusrahastoon.

Ulkomaiden työväenliikettä hän seurasi painetun sanan kautta suurella hartaudella. Torpalla (lempinimi Yrjönkatu 27:lle) oli kuin kotonaan. Kerran vuonna 1904 Sulo Vuolijoki oli hankkinut suomalaiset sanat Kansainväliseen. Hän toimi itse lukkarina laulua opeteltaessa. Sangen harvat tiesivät silloin sellaista laulua olevan olemassakaan.

Vuoden 1905 suurlakossa Antti joutui kerran kapteeni Kockin kuriiriksi, Tuo "nuuskamamman" poika teki häneen hyvän vaikutuksen. Sivistyneenä miehenä kapteeni Kock näinä raskaina aikoina johti työväen kalliin asian ilman veren vuodatusta suotuisaan loppuun.

Suurlakon jälkeen ja vuoden 1906 alussa ilmeni Helsingissä työttömyyttä. Eräässä työttömäin kokouksessa valittiin Antti työttömyyskomitean jäseneksi. Komiteassa oli johtavana kirjailija Matti Kurikka. Komitea sai majapaikakseen Ratakadun vanhan koulun. Komiteaa täydennettiin porvarillisilla aineksilla, niin että se muodostui 60 henkiseksi.

Vaikka suomettarelaiset olivat suistettut vallasta ja huolimatta siitä, että he liehakoivat työväen suosiota monin tavoin, oli heidän vanhoillisuutensa työttömäin komiteassa aikamoisena riesana. Kuitenkin yritettiin 40 tuhannella kultamarkalla lieventää puutteeseen joutuneiden hätää.

Vuonna 1906 valittiin Antti ensimmäisen kerran ammattiosastonsa johtokuntaan. Jo saman vuoden alussa lähetettiin työnantajille työsopimusehdotus urakkahinnoitteluneen (silloin ei tarvinnut olla työehto-sanaa). Neuvottelut jäivät kuitenkin



kin tuloksettomiksi ja se johti avoimeen taisteluun. Lakko alkoi 12 päivänä toukokuuta ja se on siitä kiintoisa, että se oli ensimmäinen järjestyneitten läkki-, pelti- ja vaskiseppäin työtaistelu Suomessa. Lakko kesti 2 kuukautta päättyen tyydyttävään sopimukseen.

Kun oli päästy sopimuksen puitteissa työhön, synkeni valtiollinen taivas. Elokuun alussa syttyi Viaporin kapina. Kone ja Silta Oy:n työläiset, ollen työssä vaaroille alttiissa laivoissa, kieltäytyivät töitä jatkamasta. Tästä syntyi erimielisyyttä tehtaan johdon ja työläisten välillä. Työmiesten kieltäydyttyä työn teosta tehtaan johto syytti ammattioaastoa sopimuksen rikkomisesta. Kapteeni Kock julisti Helsingissä suurlakon (julistus taisi käsittää koko maan), jota työväki noudatti.

Työsopimuksen mukaan Kone ja Silta Oy. vaati sovinto-oikeusratkaisua. Sen jäsenistönä oli tuomareita ja maalikkoja. Antin tehtävänä osaston sihteerinä oli laatia selostuskirjelmat sovinto-oikeudelle. Työläisten puolelta valitut sovinto-oikeuden jäsenet ilmoittivat asian niissä hyvin perustelluksi.

Tuon sitkeän riidan aikana tuotatti Kone ja Silta Oy. lakonmurtajia Venäjältä, noin 30 henkilöä. Eräät osaston venäjänkieltä hallitsevat jäsenet menivät kenraalikuvernöörin virastoon asiaa selvittämään. Sieltä toimitettiin lakonmurtajat takaisin Venäjälle. Se oli hienosti pelattua peliä osaston puolelta. Lopputulos oli: periaatteellinen voitto ja 14 päivän palkka asianosaisille. Tästä selkkauksesta johtuva työläisten aineellinen tappio oli huomattava.

Syyskuun 15 päiväksi oli Helsinkiin kutsuttu edustajat Suomen Läkki-, Pelti- ja Vaskiseppäin liiton perustavaan kokoukseen. Antti oli myös valittu yhtenä Helsingin osaston kuudesta edustajasta tuohon kokoukseen.

Perustetun liiton sihteeriksi valittiin 2 kielinen mies, mutta 2 kuukauden kuluttua hän kieltäytyi tehtävästä. Toimi oli järjestetty 25 markan palkkiolle kuukaudessa.

Marraskuulla samana vuonna oli Lahdessa sos.



dem. puolueen järjestämät 2-viikkoiset kurssit, 4:stä stipendin hakijasta valitsi osasto Antin kysyeille kurseille. Stipendi oli Helsingin läkki-, pelti- ja vaskiseppäin yhdistyksen.

Saavuttuaan kursseilta selitti liiton silloisen toimikunta hänen olevan kypsän vastaanottamaan liiton sihteerin toimen. Hän oli silloin 27 vuotta vanha. Itse hän tunsi heikkoutensa näin vastuunalaisen toimen täyttämiseen, mutta esitelyistä<sup>u</sup>olimatta hänet velvoitettiin ottamaan toimi vastaan.

Suomen Läksi-, Pelti- ja Vaskiseppäinliittoon, joka marraskuulla 1916 yhdistettiin Suomen Rauta- ja Metallityöväen liittoon, kuului 11 osastoa ja jäseniä oli 5-600.

Sihteerin toimi vaati kaikki vapaat ajat, ja poliittinen toiminta jäi pakostakin taka-alalle. Työpäivä oli silloin 10-tuntinen, 8 tunnin työpäivä oli vasta ohjelmassa.

Liitto sai kestää myös raskaita työtaisteluja. Vuonna 1909 alkanut ja vuonna 1910 päättynyt metallisulku, ja myöhemmin puolustuslakko, kesti tämän ammattikunnan osalta 16 viikkoa. Se toi paljon työtä ja vastuuta sihteerin osalle.

Sihteerin toimen hoitaminen tuli ajamittaan Anttille ylivoimaiseksi. Se oli edelleenkin sivutoimi. Toimen ja puolen vuoden kuluttua hän jätti tehtävän uusille voimille.

Kuuluen edelleenkin Helsingin läkki-, pelti- ja vaskiseppäin osastoon, ei hän voinut vetäytyä toiminnasta kokonaan syrjään, vaan erinäiset toimet ja tehtävät osastossa jatkuivat vuodesta vuoteen.



## H i e m a n   o s u u s t o i m i n n a l l i s t a

### l i i k e m i e s t ä .

Kun metallityöväki vuonna 1906 joutui sulkuun, niin eräät heistä olivat kovin innostuneita Tuotanto-osuuskunnan perustamiseen. Useiden pyyntöjen jälkeen Anttikin, tosin epäillen, yhtyi mukaan. Tuloksena oli, että he perustivat Sähkö- ja Metallir.l.-nimisen osuuskunnan. Viaporissa eivät kapinallisten tykit olleet vielä vaienneet, kun eräämä sun-  
*rauhantöimä ajatellen*  
nuntaina he vuokrasivat Vuorimiehenkadun varrelta työhuoneus-  
ton. Myöhemmin osuuskunnan työhuoneusto muutettiin nykyiseen Elannon Siltalaan.

Liikkeen alkuupaniijat olivat sitkeitä miehiä ja keativät alkuvaikeudet.

Antti kuului liikkeen koko 5-vuotisennelemassaoloajan sen hallintoneuvostoon.

Sähkö- ja Metalliosuuskunnasta on sanottava, että se teki hienoista nousua tyydyttävästi. Työvoima oli korkeimmillaan ollessaan noin 60 henkeä.

Mutta liikkeellä oli varsin heikko pääomä ja se kaatui erään konkurssiin joutuneen liikkeen apuvekseleihin.



## Henkiset harrastukset. (jatkoa)

Vuoden 1909 suurlakon jälkeen liittyi paljon uusia ihmisiä eri toten työväen poliittiseen toimintaan; myös opiskelevaa ainesta. Vanhempi älymystö suurin piirtein jäi omiin maailmankatsomuksiinsa.

Aikaisemmin työväen riennoissa mukana olleet saivat näitä uusia tulokkaita "marraskuun sosialisteiksi". Toiminta Yrjönkadun Torpassa kävi yhä ahtaammaksi. Torpparit ovat Suomessa tunnetusti lisääntyvää ainesta. Työväenyhdistys vuokrasi uuden lisähuoneuston Albertinkatu 24:stä, mikä lievensi pahinta hönepulaa.

Saatiinhan vihdoin kauan odotettua kivipalatsi Raasivuorenkatu 5:een. Siellä oli tilaa.

Jälleen yrittivät nuoret itseopiskelua kerhotönnän avulla. Nyt he koettivat syventyä itse Karl Marxin elämäntyöhön. Erään joukon opettajaksi ilmestyi "marraskuulainen" nuori maisteri Otto Ville Kuusinen. Hän oli ulkoasultaan yksinkertainen ja vaatimaton. Eräällä oppitunnilla hän tunnusti esilläolevan oppiaineen olevan hyvin vaikea ymmärtää, koska se on niin syvältä käypää. Missä määrin hänen oppilaansa pääsivät marxismia lähelle jäi ymmärrettävästi monen kohdalta hyvin epätietoiseksi.

## Teosofit y. m.

Talvella 1904 Antti rupesi käymään Vuorelan Työväentalossa teosofien luennoilla. Parin vuoden ajan hän seurasi niitä. Hän tilasi heidän "Omatunto"-nimistä lehteään ja hankki vähän sen alan kirjallisuutta. Hänen mielestään heidän oppinsa oli liian mieto ja epämääräistä ja hän jätti teosofit haaveisiinsa.

Ensimmäisen suurlakon jälkeen syntyi työväen piirissä yhtä ja toista rakoilua; varsin suoraviivaisia äkki-



jyrkkiä Mustoa y.m. rosvokoplia. Näitä vastaan Työmies-lehti Valppaan johdolla taisteli kaikella tarmolla. Myös "hienommalla pensselillä" varustetut tekivät parastaan. Tällöin syntyi revisionistien 'Oikeus'-niminen lehti, jossa johtavana oli Yrjö Mäkelin ja senaattori J. K. Kari. Matti Kurikka lennokkaana uusine aatteineen esiintyy "Elämä"-lehtensä kautta. Antti sattui näitä elämäläisiä varsin lähelle, jopa niin pitkälle, että omat koirat haukkuivat hänen olevan elämäläisen. Mutta hän taisteli elämäläisiä vastaan ~~xxx~~ kaikella tarmollaan ja sanoi, että kun Matti Kurikka taas lähtee Amerihoihin, niin liike samalla on kuolemaantuomittu. Niin myös kävi.

Ei voi sivuuttaa häiriöntekijää, A. F. Tanneria. Suomesta aikaisemmin Amerikkaan filosofian maisterina menneenä hän sai siellä uuden arvon. Kaikissa julkaisuissa hän noli lääketieteen tohtori ja filosofian maisteri. Ahkerasti hän täällä piti luentoja perustaen "Kulutuserenkaita" osustoiminnan korvikkeeksi ja "tietokuntia" yliopiston tiedekuntien tilalle. Antti seurasi tätä amerikalaisutunutta miestä omakohtaisesti ja hankki hänen kirjojaan. Eritoten sukuvietin aloilta hän luennoi Japani maata ja julkaisi erinäisiä kirjoja. Silloin tällöin hän teki yrityksiä löytääkseen jonkun raon päästäkseen sosialidemokraattisessa puolueessa näkyvälle paikalle. Täältä Suomesta hän jälleen häipyi Amerikkoihin varustettuna kolmannella tittellillä jonka Suomen työväki antoi hänelle: 'Rengastohtori'.

-----  
Suomen työväenliikkeelle tuli nyt vaikeampia aikoja, varsinkin ammatillisella alalla oli jatkuva jäsenmäärän väheneminen huolestuttavaa. Kaikki suuremmat työtaistelut epäonnistuivat, varsinkin Kotkassa. Vuonna 1907 rakennustyöväki oli Helsingissä lyhyellä työtaistelulla saanut 9 tunnin työpäivän. Metallialalla oli tätä ennen jo lauantai saatu 7-tuntiseksi. Nämä pikku voitot saaneena ei työväki huomannut tiivistyä ja niin saavutaan vuoteen 1914 ja maailmansota on silmien edessä. Suomi on jo näinä aikoina jälleen taantumuksen syleilyssä, jota omat vallassa olevat käyttivät hyväkseen. Työväki on kuin lastu laineilla suurten voimien heiteltävänä. Keisarivalta kokoaa stra-



tegisin paikkoihin tätä turvatonta ainesta. Sattui, että jotkut pääsivät äkkiä rikastumaan: patteriurakoitsijat y.m. nousivat pinnalle. Sotalait pitivät työväkeä kurissa. Hienokseltaan saapuu tuo mahtava voima: Nälkä. Keisarivalta romahti. Sen hovi Rasputiineineen sai kuoleman tuomion.

Suomen työväkeä oh vuonna 1917 Helsingin kaduilla tulvanaan. Kurjuus lisääntyi monin muodoin. Järjestöelämään kouliintumaton aines oli jälleen se samaa kalavesi, jossa liikkui monenlaisia onkimiehiä. Ammatilliset järjestöt saivat tulvanaan uutta väkeä, mutta se oli tiedollisesti heikkoa. Venäjän vallankumouksen pyörteissä saatiin odotettu 8 tunnin työpäivä, mutta nälkäkurjuus teki päivittäisen toiminnan epävarmaksi ja kuri höltyi kaikkialla. Maassa oli Tokoin senaatti, johon puoleksi kuului työväen miehiä. Valtion toimenpiteet hukkuivat voimellakoihin ynnä muuhun. Työväen miehet erosivat hallituksesta. Jousi jännittyi yhä kireämmälle ja laukei tammikuussa 1918 aseelliseen Kansalaissotaan.

Antti, joka ei uskonut aseellisen voiton mahdollisuuteen, kärsi tuskaa tästä kohtalokkaasta otteesta. Hänen ammattiosastossaan kokoushuoneen ääriään myöten täyttävä jäsenistö ratkaisi asian sodan puolesta kaikilla äänillä 6 vastaan. Viimeksi mainittujen joukossa oli myös Antti. Äänestys oli avonainen.

Antti oli tänä kohtalokkaana aikana työssä Paasilan konepajassa. Siellä politikoitiin kaikilla osastoilla intohimoisesti. Hän totesi, etteivät 1000 työläisen mielessä palavat ~~xxxxxx~~ tavoitteet toteudu. Pääkaupungin kaikki lehdet poikkeuksetta käyttivät kiihoittavaa kieltä työväkeä vastaan.

Konepajalla Antti joutui peltiseppäosastolta Työväen Neuvostoon. Konepajalla oli tähän aikaan vielä 10-tuntinen työpäivä. Neuvoston istunnot aloitettiin heti työn päätyttyä ja kestivät ne aina klo 22 asti. Työ Neuvostossa oli hidaasta. Eri osastojen edut törmäsivät siellä jyrkästi vastakkain. Levottomin oli aputyöläisten ryhmä, heidän osastonsa vaihtoi usein edustajia. Sattui usein, etteivät he luottaneet valitsemiinsa edustajiin, vaan ryntäsivät suurella joukolla Neuvoston istuntoon. Neuvostossa oli osa jo järjestöelämään tottunutta, joten



suora tappelu estyi.

Tokoin senaatin kulkulaitospäällikkönä oli työväen mies, professori Väinö Voionmaa. Hän sai Työväen Neuvostolta paljon asiakirjoja ratkaistavakseen. Kysymyksessä oli toiselta puolen tasapalkkavaatimus, jota aputyöläiset ajoivat, toiselta puolen erikoispalkka luokitteluineen, jota eri ammattiryhmät vaativat.

Konepajan johto oli aikaisemmin yksin määrännyt työpalkat. Nyt se oli näennäisesti johtoasemastaan siirtynyt vaatimattomaan esittelyasemaan Työväen Neuvostolle.

Vaatimusten ja tinkimysten välisen eron sovitus jäi lopullisesti Neuvoston tehtäväksi. Kun Neuvostossa vihdoin oli saatu myönteisiä tuloksia ja kun oli päästy 8 tunnin työpäivään, helpottui myös Neuvoston tehtävät.

Kun Antti tammikuun 26 päivänä klo 7 saapui konepajan portille, oli siellä 2 kivääreillä varustettua punakaartilaisista käännetyssä pois työhön yrittäviä. Matkalla työpaikalle Antti oli nähnyt Työväentalon tornissa punaisen valon. Hän arvasi, että punakaartin johto, jonka päämaja oli Kaivopuistossa, oli alkanut aseellisen taistelun kukistaakseen porvariston vallan.

Antti, joka ei millään tavalla ottanut osaa punakaartin toimintaan, joutui usein ankaran painostuksen alaiseksi. Kuitenkin hän nautti konepajalla peltiseppäosaston luottamusta ja pysyi Työväen Neuvostossa edellä mainittuun päivään asti.

Punakaarti oli nyt ottanut vallan käsiinsä. Antti tunsi olevansa kuin lastu laineilla. Hän meni säätytaloön, jossa hänen ammattiosastonsa punakaartikomppania oli ottanut majapaikan. Komppanian yläpuolella oleva johto ja yksilöt olivat hänelle täysin tuntemattomia. Hän ei ollut heitä ollenkaan nähnyt järjestyneen työväen riveissä. Peltiseppäkomppaniassa hän jälleen joutui ankaran painostuksen alaiseksi. Harkittuaan moneen kertaan asiaa, hän ajatteli, että on oltava mukana silloinkin, kun työväki tekee tyhmyyksiä.

Erään saunareissun jälkeen tuli päiväkäsky



saapua majoituspaikkaan. Ketään ei laskettu kotona käymään ja samana yönä annettiin komennus Vilppulan rintamalle. Tampereella määrättiin Antti komppanian muonittajaksi, Rintamalla hän joutui ilman omaa tahtoaan yhteisen muonituselimen johtajaksi. Esikunnan II-luokan vaunun toinen puoli varattiin muonituselimen käytettäväksi. Lylyn asemalla valmistuivat punaiset valtaamaan valkoisten hallussa olevaa Vilppulaa. Taistelu Vilppulasta oli ensimmäisinä päivinä tuloksetonta. Peltiseppäkomppaniasta kaatui siellä 3 kaarti-laista. Muutamien päivien kuluttua komppania pääsi lomalle Helsinkiin.

Antin toinen komennus oli Uudellamaalla Kirkkonummelle. Tällä matkalla hän oli vain rivimiehenä.

Vilppulan toisella matkalla hän ei enää ollut komppanian mukana. Hänet oli määrätty toisiin tehtäviin.

Hän saattoi todeta, että perusteellinen vikapiesto oli tapahtunut Suomen työväenluokalle. Hän matkusti Viipuriin tietämättä, mitä eteen sattuisi. Huhtikuun lopulla hän virran mukana joutui Neuvosto-Venäjälle.



## Emigranttina Venäjällä.

Parantumattoma antimilitaristina Antti teki kaikkensa, ettei joutuisi miekan mittelyyn. Luokkasota Suomessa oli päättynyt veriseen tappioon. Pakolaisia oli kymmenissä tuhansissa, joukossa naisia ja lapsia. Buin kaupunkiin, Kostroman kuvernementissa, oli järjestetty suomalaisten etaappi- (pysähdys) paikka. Noin 5 tuhatta oli siellä korkeimmillaan ollessa pakolaisten luku. Siellä Antti joutui taloustoimikunnan sihteerin tehtäviin. Tehtävä oli useasti ylivoimainen. 8 kuukauden kuluttua hän siirtyi peltisepäksi suomalaisten perustamaan Salama-tehtaaseen.

Poliittisen toimintaan ei hän Venäjällä ottanut osaa. Hänen puolueettomuuttaan eivät suomalaiset kommunistit millään tavalla tahtoneet ymmärtää. Näissä olosuhteissa hän teki lopullisen ja tinkimättömän päätöksen pysyä sosialidemokraattina tuli mitä tuli.

Paljon kuonaa oli tullut tuohon pakolaisjoukkoon. Entisiä työväen kassojen kavaltaajia Suomesta oli täällä nyt pinnalla. Useita heistä Antti tunsi henkilökohtaisesti. Hänen entinen opettajansa, Otto Ville Kuusinen lausui elokuussa 1918 suomalaisten kommunistien ryhmän perustavassa kokouksessa seuraavat sanat: " Minä olen opettanut Suomen työväelle Karl Marxia 12 vuotta väärin. Nyt lopun ikääni voin sille opettaa sitä oikein. Suuri vähemmistö ajettiin tästä kokouksesta ulos, ja niin alkoi suomalaisten kommunistien kaikinpuolinen organisoiminen.

2 vuotta myöhemmin elokuussa tapahtui suomalaisten kommunistien pesän selvitys Pietarissa n.k. Kuusisen klubilla verisesti. Pitkien oikeuskäyntien jälkeen teloitettiin Moskovassa kansakoulunopettaja Voitto Eloranta opposition johtomiehenä sovituksi. Tätä skismaa on voitolle päässyt ryhmä koettanut selittää valkoisen Suomen teoksi.

Viivyttyään Venäjällä yli 3 vuotta, Antti tuli virallista tietä takaisin Suomeen. Saavuttuaan Helsinkiin huhtik. 15 p:nä 1921 hän totesi perheensä pysyneen koossa. Heitä oli, paitsi vaimoa, 1 poika ja 2 tytärtä, kaikki vielä kouluiässä. Häntä ei



sytytetty mistään, ja on hän saanut mahdollisille "synneilleen" sovituksen Tarton rauhansopimukseen vastaavan artiklan perusteella.

O m a t   k o i r a t   p u r e v a t .

Suomen perusteellisesti luokkasodassa hävinneen työväen keskuudessa oli suuri erimielisyys. Tätä eripuraisuutta ylläpidettiin Venäjällä olevien suomalaisten kommunistien toimesta.

Vaikka Anttia Venäjällä painostettiin ja hänet luovattiin tuhota, niin olisi hän Suomessa kelvannut kommunistien välikappaleeksi maanalaiseen toimintaan. Luonnollisesti hän hylkäsi nuo tarjoukset. Toiselta puolen hän saattoi tyydytyksellä todeta, etteivät venäläiset millään tavoin olleet häirinneet hänen emigranttina oloaan.

Luonnostaan hän oli diktatuurin vastustaja. Hän yhtyi siihen mielipiteeseen, jonka Suomen historiaan nimensä piirtänyt A. B. Mäkelä (kirjailijanimeltään Kaapro Jääskeläinen) Työmieh-lehden eräässä alakerran pakinassaan lausui: "Taivas minua varjelkoon yhteen ääneen määkivästä lammashuoneesta".

Edelleen hän oli uhrannut parhaat voimansa siihen, että Suomen työväki saisi henkiset aseet käytettäväkseen kiväärin asemesta. Ennen luokkasotaa se oli ne jo osittain saanutkin. Hän on aina ajatellut, että varmin turva pienelle maalle ja sen työväenluokalle on henkisten aseiden käyttö ja hän taistelee edelleenkin niiden puhtaana säilymisen puolesta. Tämä hänen kantansa tiedettiin myös Venäjällä olevien suomalaisten kommunistien keskuudessa. Ennenkuin hän saapui Suomeen, olivat kommunistit täällä selvillä siitä, mikä hän oli miehiään.

Hänen ammattiosastonsa sekä kommunistisesti että sosialidemokraattisesti ajattelevat jäsenet olivat varsin uteliaita hänen palattuaan Venäjältä, toiset tovereina, toiset huo-



nossa mielessä. Hän sai todeta, että monta rehellistä, yksinkertaista työlläistä oli uusi oppi vienyt harhateille.

Ammattiosastossa, jossa oli niukka kommunisti-enemmistö, suoritettiin häntä vastaan vihellyskonsertti, kun äänestettiin Moskovin internationaaliin yhtymisestä. Silloisen maltillisen puheenjohtajan ansiosta ei sattunut pahempaa. Nopeasti levisi työpaikoille, mikä hän oli miehiään.

Vuonna 1929 perustettiin Helsinkiin Pelti-, Vaski- ja Koristetakojain ammattiosasto, johon liittyi maltillisesti ajattelva aines.

Tuli sitten vuosi 1930, jolloin Lapuan liike pyyhkäisi pois kommunistien haltuun jääneen vanhan osaston.

Nyt osa kommunisteista liittyi maltillisten perustamaan osastoon nauttien työttömyyden sattuessa vanhoja etuja. Kun he mielestään olivat omansa saaneet, he erosivat jäsenyydestä vetäytyen syrjästä katsojiksi.

Vuonna 1930 Antti tuli helsinkiläisten ja porilaisien äänillä valituksi Suomen Ammattiyhdistysten Keskusliiton perustavaan kokoukseen edustajaksi.

Nyt hän rupesi harkitsemaan, miten muuttuneissa oloissa saisi ammattikunnan kootuksi osastoon. Hän katsoi parhaaksi olla itse syrjässä ja etsiä nuoresta polvesta osaston kärkimiestä. Hänen tyydytyksekseen tuo toteutuikin. Rakennusalan peltisepät ovat hyvin järjestyneitä. Viimeksi vuonna 1937 käytiin 19 viikkoa kestänyt palkkaliike. Ensi kerran 34 vuoden aikana sattui, että tappioon päättyneen taistelun jälkeen osaston jäsenmäärä vaan vahvistui.

Kun hän nyt katsoo pitämällä siinä työväenliikkeen eri muotoja, niin hän huomaa, että on päästy paljon eteenpäin. Rivimiehelle tuottaa suurta iloa, kun on saanut olla mukana ne vuosikymmenet, jotka on sivuutettu. Kansamme historia ei tiedä aikaisemmin kertoa näin suurista edistysaskelista. Ei mikään ole sen mieluisampaa todeta, kuin että pienen kansamme työväki löytää toisensa levottoman suuren maailman myllertäessä.

-----